

Тема лекції: Система Станіславського в педагогічних ситуаціях

Харків - 2016

Мета лекції: Ознайомитись з теоретичними положеннями системи Станіславського і розглянути основні принципи її практичного застосування в педагогічних ситуаціях.

Хід лекції

1. Вступ (оголошення теми і мети лекції, плану роботи, загальне ознайомлення зі змістом лекції).

Система К.С.Станіславського ставить на меті гармонійне самовиховання педагога, яке повинно стати основою вміння передавати свої знання і досвід учням. Ця система не є сукупністю технічних прийомів і правил, вона повинна створити умови для найбільш повного і вільного розкриття власних здібностей, стимулювати роботу людини над собою. Застосування системи Станіславського допомагає педагогу бути впевненим у своїх здібностях, знати свої можливості впливу на аудиторію і зв'язку з нею. Ці знання потрібні, звичайно, і актору, і загалом важливі у мистецтві виступати перед людьми з метою донести до них певну ідею, інформацію.

2. Основна частина лекції.

2.1. Принципи системи Станіславського і урок.

- Головний принцип системи – життєва правда. Це основний принцип реалістичного мистецтва. Не можна на сцені, як і на уроці, допустити нічого приблизного, фальшивого, все повинно бути живим, природним, гармонічним.

- Другий принцип – ідея Станіславського про надзавдання.

Основні стадії втілення принципу надзавдання в педагогічній діяльності:

- 1) загальне надзавдання, що відтворює ставлення педагога до діяльності, розуміння її значення;

- 2) поетапні надзавдання – надзавдання окремого уроку, курсу в цілому тощо;
- 3) ситуативні надзавдання, що виникають в різноманітних ситуаціях і умовах діяльності.

- Третій принцип - принцип активності і дії.

Дія розуміється як вольовий акт людської поведінки, спрямований на певну мету. Дії, що здійснюються, повинні бути матеріалом для створення образу.

В сукупному розумінні і використанні всіх трьох принципів проявляється майстерність талановитого педагога. Звичкою повинен стати пошук розумних дій в різноманітних ситуаціях, цьому потрібно починати вчитись вже в студентські роки.

2.2. Фізичний і психологічний тренінг.

- Найкраща дія – та, в якій присутня **єдність фізичного і психологічного**. Система Станіславського закликає до пробудження природної людської сутності для органічної творчості. Актор, як і педагог, в своїй психофізичній єдності є для самого себе інструментом дії. Тому, перш за все, потрібно привести в потрібний стан інструмент дії – і внутрішню, і зовнішню сторону. Внутрішньо педагог повинен вміти контролювати свою увагу, емоції, зовнішньо – бути готовим здійснити будь-яку дію, відчувати своє тіло, вміти керувати ним.

- Педагог на уроці повинен вміти контролювати свою увагу, організовувати її певним чином, вміти змінювати так звані кола уваги: то звужувати, то розширювати.

- Виділяють формальну увагу – це увага без зацікавлення, фантазії, а також творчу увагу – коли за допомогою фантазії об’єкт стає цікавим.

2.3. Типізація актора і вчителя.

- К.С.Станіславський виділяє чотири типи людей за ступенем розвитку уваги і уваги:

I тип – з ініціативою.

II тип – без ініціативи.

III тип – схоплює підказку, однак не розвиває її.

IV тип – сам не створює і не схоплює того, що дають.

- Відповідна типізація вчителів за цими типами:

Вчитель I типу – своєрідно будує урок, захоплює дітей, тим самим розвиваючи їх уяву. Зазвичай зміст матеріалу в нього відрізняється від викладення у підручнику.

Учителям II типу – без ініціативи – важливо від чогось відштовхнутись, без цього вони почувають себе невпевнено. Підказкою може слугувати конспект, матеріал підручника, нова інструкція чи методична розробка. Поштовх є і далі розвиток йде самостійно.

Учитель III типу працює нерівно, уроки то вдалі, то ні. Такі учні зазвичай прагнуть добре, точно передати матеріал підручника, але не більше. Вони добре виконують чіткі методики, однак у роботі немає новизни, польоту уяви, творчого підходу.

Для вчителів IV типу немає значення ні гарний підручник, ні методичні вказівки, ні інструкції. Все формально, не вміючи, безграмотно. Таких учителів не повинно бути.

- Для розуміння даної типізації потрібно розуміти що собою являє процес уяви. Уява створює те, що є, що буває, що ми знаємо.

- Підготовка вчителя до уроку багато елементів. Знайомство з матеріалом, пошук додаткової інформації, прикладів, установка на творчий підхід, поділ уроку на частини, індивідуальний підхід до кожного учня, володіння м'язами тощо. Керує цими процесами тріумвірат: розум, воля і почуття. Лише злиття, гармонія всіх елементів дає найкращий результат. Розум, воля і почуття повинні проявлятися в потрібний момент влучно, доречно, результативно.

3. Підведення підсумків.

Якщо маєш мету і прагнеш її втілення, то знайдеш і засоби. Система К.С.Станіславського дає можливість пізнати свою природу, дисциплінувати її, навчитися змінювати, покращувати свої вміння, щоб врешті-решт стати не просто вчителем, а майстром у своїй справі.

В ході лекції було розглянуто такі основні пункти:

- Принципи системи Станіславського.
- Фізичний і психологічний тренінг.
- Типізація актора і вчителя.

А також додаткові: увага вчителя, активізація процесу уяви учнів, розум, воля і почуття вчителя, як «керівники» його поведінки тощо.

Таким чином, розкрито систему Станіславського для педагогів, розглянуто ситуації, які можуть зустрічатися на практиці і принципи поведінки в них відповідно до системи.

4. Обговорення лекції, відповіді на запитання, що виникли.

- *Наведіть, будь ласка, конкретні педагогічні ситуації, в яких потрібно керуватися принципом активності і дії.*

Приклад. Учень на перерві розбив скло. Це – той самий бешкетник, який постійно «проявляє» себе в сварках з вчителями, в поганій успішності у навчанні. Ви, як класний керівник, повинні розмовляти з ним. В той же час – тільки-но була важка розмова з директором... телефонувала донька – в неї болить зуб... у вас – погане самопочуття, нежить... Так і хочеться „зірвати на когось злість"... Важко втриматися і не нагримати на учня. Однак у гарного вчителя спрацьовує механізм душевної самопожертви – забути про „своє”, зрозуміти учня – підійти і покласти руку на плече, посміхнутися, спробувати розібратися, а не кричати, доводячи свою правоту. Правильну фізичну дію, імпровізацію в необхідний момент породжує психологічна установка, певна налаштованість на „вищу” мету.

- *В чому полягають основні відмінності застосування системи Станіславського для акторів і для педагогів?*

Основна відмінність, на мою думку, полягає в тому, що все ж таки робота вчителя ґрунтується на імпровізації, в більшій мірі, ніж виступ актора. Звичайно, педагог перед уроком, як і актор перед виступом, готується. Ця підготовка включає знайомство з матеріалом, пошук додаткової інформації, прикладів, поділ уроку на частини, індивідуальний підхід до кожного учня, володіння м'язами тощо. Однак гарний педагог не може завчити текст, він повинен передати його своїми словами. Крім того, педагога чекає реальна ситуація, в якій учні можуть ставити додаткові неочікувані питання. На них потрібно відповісти. А значить головною умовою ефективної діяльності вчителя є значний обсяг знань, якими він може скористатися в буд-який момент.

- *Чи цікавою була тема лекції особисто для Вас? Чи взяли Ви з неї щось «для себе»?*

Система Станіславського дає корисні поради щодо ефективної педагогічної діяльності. Кожна людина прагне до самовдосконалення, і я – не виняток. Саме тому, як майбутньому педагогу, мені, звичайно, було цікаво ознайомитись з цією темою.

Для себе я усвідомила ідею, що певним прийомам потрібно вчитися вже зараз– в студентські роки, також – те, що не потрібно казати „не вмію” чи „не дано природою”. Якщо маєш мету і прагнеш її втілення, то знайдеш і засоби. А головне, я ще раз переконалася, що необхідною умовою вдалого «вчителювання» є відмінне знання матеріалу, який викладаєш.

Підведення підсумків

у формі бесіди за запитаннями:

1. Розкрити суть системи Станіславського.
2. Яке відношення вона має до вищої школи?